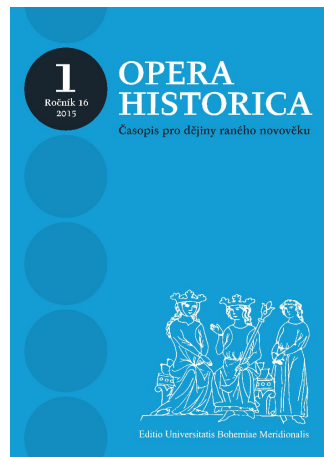

Citation style

Smíšek, Rostislav: review of: Stefan Seitschek, Die Tagebücher Kaiser Karls VI. Zwischen Arbeitseifer und Melancholie, Wien: Horn, 2018, in: Opera Historica, 21 (2020), 1, p. 137-139, DOI: 10.15463/rec.1061237710

First published: Opera Historica, 21 (2020), 1

copyright

This article may be downloaded and/or used within the private copying exemption. Any further use without permission of the rights owner shall be subject to legal licences (§§ 44a-63a UrhG / German Copyright Act).

jako Leopold I. několik jazyků, mezi které patřila španělština, němčina a latina (s. 23). Podobně pozitivně působí zjištění o zřízení vlastní kanceláře španělské regentky, která se aktivně zajímala o chod monarchie. V mnohém však snaha Silvie Z. Mitchell udržet vyrovnaně kladný obraz Marie Anny Habsburské po celou dobu její narace odporuje v určitých mezích logice. Ačkoli regentka získala kvalitní vzdělání a rozhodně nebyla pouhou loutkou v Madridu, zákonitě alespoň v prvních chvílích svého regentství působila nezkušeně. Její výběr favoritů (Juan Everardo Nithard a Fernando Valenzuela) nesměřoval ke klidnějším časům v Madridu, jelikož oba dva museli nedobrovolně opustit své postavení na nátlak části španělské šlechty pod vedením dona Juana Josého de Austria, nemanželského syna Filipa IV. Již po jmenování Nitharda do funkce generálního inkvizitora předvídal císařský velvyslanec František Eusebius Pötting odpor španělské šlechty. Španělská regentka jmenovala do takto vysoké funkce cizince a jezuitu bez jakékoli rady Španělů.¹⁰ Naopak císařský velvyslanec Ferdinand Bonaventura Harrach se snažil přesvědčit Fernanda Valenzuelu k odstoupení ze své funkce před vojenským převratem ještě na přelomu roku 1676, aby utišil nebezpečnou situaci v Madridu a zachránil postavení starší sestry Leopolda I.¹¹ Ani jeden ze

zmíněných konfliktů se španělskou šlechtou neprokazoval „mistrné“ schopnosti španělské regentky ve dvorských záležitostech.

Dílo americké historičky Silvie Z. Mitchell lze doporučit z jednoho hlavního důvodu. Jedná se teprve o druhou modernější monografii španělské regentky Marie Anny Habsburské, která reflektuje revizionistické snahy španělské historiografie pro zmiňované období a první psanou v jiném než španělském jazyce. Kniha zprostředkovává chronologický pohled na život vládkyně s ohledem na politické milníky v jejím životě a představuje ztvárnění období posledních Habsburků z jiného úhlu pohled než zmiňovaná tradičnější monografie Christophera Storrse. Její dílo navíc odkrylo nedostatky současného bádání, které si do budoucna vyžádá více komparativního výzkumu diplomatických vztahů mezi Vídní a Madridem.

Ondřej Lee Stolická

Stefan SEITSCHEK, Die Tagebücher Kaiser Karls VI. Zwischen Arbeitseifer und Melancholie, Horn, Verlag Berger 2018, 541 s., ISBN 978-3-85028-856-9.

Životní osudy habsburských císařů 17. a první půle 18. století poutaly zájem historiků a historiček již od raného novověku. O této skutečnosti svědčí rozličné

¹⁰ Alfred Francis PRIBRAM, *Privatbriefe Kaiser Leopold I an des Grafen F. E. Pötting, 1662–1673 I*, Wien 1904, s. 259.

¹¹ Ondřej STOLIČKA, *Different German Perspectives on Spanish Politics in the 1670s. The Reaction of Vienna and Berlin on the Coup of Juan José de Austria in the Year 1677*, *Journal of Early Modern History* 23 (4), 2019, s. 367–385, zde s. 381–382.

biografie zmiňovaných panovníků, jejich rodinných příslušníků a další práce týkající hospodářských, kulturních, náboženských, politických a sociálních dějin císařského dvora. Jeden z nejnovějších příspěvků k takto orientovaným výzkumům představuje práce Stefana Seitscheka, jež je věnována osobě Karla VI. (1685–1740) a období jeho vlády jako císaře Římsko-německé říše v letech 1711–1740. V autorově podání však nejde o klasickou syntetizující životopisnou skicu konkrétního vladaře, ale o obsáhlou, veskrze analyticky pojatou případovou studii. Heuristicky totiž vychází z jediného pramene, totiž z osobních poznámek panovníka, které si vedl v letech 1707–1740. Těto písemnosti věnovala dosavadní historická věda, jak ostatně autor dokládá v úvodu pojednání, pouze okrajovou pozornost.

V první části práce se Seitschek zabýval žánrovým vymezením a funkcí samotného pramene. Především se zamýšlel nad sémantickým významem termínu deníky (*Tagebücher*), jímž označuje analyzovaný pramen. K tomuto výrazu se přiklání proto, neboť každodenní zápisky odrážejí osobní pohled panovníka na písemně zachycené záležitosti, instituce, jedince i události. Ve své podstatě jde celkem o 18 sešitů obtížně čitelných vlastnoručních záznamů panovníka, kdy každý svazek obsahuje v průměru 30 listů. Do nich si barokní Habsburk pečlivě zaznamenával veškeré denní aktivity v časovém horizontu více než 30 let. Jejich charakteristickým znakem je lakonický až heslovitý způsob vyjadřování pisatele, bez jakékoliv narativní formy. Jen výjimečně v nich historik

nalezne delší, několikařádkové zápisy uspořádané do vět. Autor se následně pokouší zasadit zmiňovanou písemnost do kontextu vzniku dalších soudobých pramenů především dvorské provenience uložených výhradně ve vídeňských archivech a knihovnách, případně edičně zpřístupněných, jako byly ceremoniální protokoly, zápisy ze zasedání tajné rady a tajné konference, korespondence, relace zahraničních diplomatů ve Vídni, *Wiener Diarium*, a hledá paralely s deníky Zikmunda Fridricha Khevenhüllera (1666–1742) a memoáry Jana Filipa z Merode-Westerloo (1674–1732).

V dalším textu se autor pokouší na základě obsahové analýzy pramene vykreslit z rozličných úhlů pohledu osobnost Karla VI. Na pozadí (ne)každodenního života císařského dvora první poloviny 18. století se postupně dotýká povahových rysů barokního Habsburka, jeho zdravotního stavu, duševního rozpoložení při nejrůznějších událostech, každodenního programu, zálib a volnočasových aktivit. Stranou zájmu neponechává ani vztah panovníka k jednotlivým členům císařské rodiny a příbuzným, stejně jako osobitý pohled Karla VI. na uzavírání sňatkových aliancí svých dcer a neterí s příslušníky konkrétních evropských vládnoucích rodů. Obsáhlou kapitolu představuje také analýza personální skladby císařského dvora, vnímání nejvyšších dvorských hodnostářů, dvorských frakcí, poradních grémií a administrativních orgánů vídeňského dvora nebo zahraničních diplomatů působících v metropoli habsburského soustátí. Na ni navazuje zevrubný popis dvorských

kratochvílí a zábav s přechodovými rituály členů habsburského rodu i dvorského personálu mezi narozením a smrtí.

V posledních dvou oddílech se autor zabývá pohledem Karla VI. na politické dění v habsburském soustátí, Římsko-německé říši i na celém evropském kontinentě. V tomto případě se však Seitschek nevěnoval celému časovému období, kdy si zmiňovaný Habsburk vedl své osobní poznámky, ale pouze letům 1720–1725. Dotčené pasáže provázejí obsáhlé exkurzy do vnitřní a zahraniční politiky podunajské monarchie, která právě za vlády Karla VI. dosáhla své největší územní rozlohy. Jak sám autor uvádí, pokud by se stejným způsobem věnoval politickým událostem v dalších údobích života panovníka, práce by po obsahové stránce neúměrně narostla a vyžádala si mnohem více času na přípravu. Proto od zmiňovaného záměru upustil. Je dobře, že tak učinil, neboť tyto kapitoly lze považovat za nejslabší v celém pojednání. V nich nepřináší žádné nové poznatky či originální postřehy císaře, ale jen přejímá tradovaná klišé dosavadní odborné literatury, jež ilustrativně doplňuje různě dlouhými citáty z analyzovaného pramene.

Právě nadužívání citátů z deníků Karla VI. a upozadění širší interpretace poznatků získaných v heuristické fázi výzkumu je charakteristickým znakem recenzované publikace. Ačkoliv se autor ve svém hutném textu snažil proniknout do myšlenkového světa habsburského císaře a poznat jeho hodnotový systém, ve své podstatě jen zevrubně okomentoval obsahovou náplň několikrát zmiňovaného pramene. Přesto

vynesl na světlo velké množství originálních poznatků o osobnosti Karla VI., jeho rodinných příslušnících a příbuzných, každodenním životě na vídeňském dvoře, domácí i zahraniční politice habsburské monarchie a mezinárodním dění v Evropě v první polovině 18. století. Seitschekova práce proto může sloužit jako dobrý odrazový můstek k budoucím podobně orientovaným výzkumům.

Rostislav Smíšek

Pavel HIML, Pozorovat, popsat, stvořit. Osvícenská policie a moderní stát 1770–1820, Praha, Argo 2019, 416 s., ISBN 978-80-257-2906-9.

Pavel Himl se ve své knize zaměřil na působnost policie v Království českém v závěru 18. a na počátku 19. století. V podtitulu uvedený časový rozsah je přitom třeba vnímat spíše orientačně. Autor se staví rezervovaně k zakořeněnému chápání policie tohoto období jako restriktivního nástroje ministra Johanna Antona Pergena i jako instituce, jejímž úkolem byla ochrana rakouské monarchie před importem nebezpečných myšlenek z revoluční Francie. Již časový rozsah má tedy na jedné straně upozornit na autorův zájem o vývoj policie před Francouzskou revolucí i před samotným vznikem policejního ředitelství v Praze v roce 1785, na druhé straně upozorňuje na sledování tématu i po dalším tradičním mezníku, konci napoleonských válek.

Inspiraci pro policejní reformy hledalo Rakousko v poslední třetině 18. století